

Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Mühl

Auteur(s) : Epicure ; Diogène Laërce

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

7 Fichier(s)

Mots clés

[Mühl, Peter von der \(1885-1970\)](#)

Comment citer cette page

Epicure ; Diogène Laërce, Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Mühl, 1922

Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 29/08/2025 sur la plate-forme EMAN :
<https://eman-archives.org/Epicurei/items/show/21>

Présentation du document

Date 1922

Mentions légales

- Responsabilité éditoriale : Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : Domaine public

Editeur de la fiche Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Contributeur(s) Giovacchini, Julie

Langue Grec ancien

Source Voir description détaillée du texte : [CIRIS](#)

Contenus reliés

Collection Ep. Lettre à Ménécée

Ce document est une version de :

[Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Usener](#)

Description du document

DescriptionVoir description détaillée de l'édition : [CIRIS](#)

Notice créée par [Julie Giovacchini](#) Notice créée le 25/11/2021 Dernière modification le 30/05/2022

EPISTULA TERTIA AD MENOCEUM.

p. 10

'Επίκουρος Μενοικεῖ γαίας την.

122 Μήτι νέος τις δύν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γίρων όπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν. οὔτε γάρ ἀνδρος οὐδεὶς ἔστιν οὔτε πάρωρες πρὸς τὸ κατέψυχὴν ὄγκατίνον. δὸς λέγων η̄ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν όπάρχειν δραν η̄ παρεληλυθέναι τὴν δραν δροιός ἔστι τῷ λέγοντι πρὸς εὑδαιμονίαν η̄ μή παρέιναι τὴν δραν η̄ μηκέτι εἶναι. Ματτε φιλοσοφητίσιν καὶ νέων καὶ γέροντος, τῷ μὲν δικας γηράσκων νεάνηρ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν γάριν τῶν γηγονότων, τῷ δὲ δικας νέος μητι καὶ παλαιός η̄ διὰ τὴν ιαδιοβίαιαν τῶν μελλόντων· μελετῶν σὸν γρὴ τὸ παιούντα τὴν εὑδαιμονίαν, εἴπερ παρουσῆς μὲν αὐτῆς πάντα ἔχοντα, ἀπούσης δὲ πάντα περάτοντα εἰς τὸ ταύτην ἔχειν.

123 "Α δέ οἱ συνεχῶς παρίγγειλλον, ταῦτα καὶ πράττε καὶ μάλιστα, στοιχεῖτοῦ καλῶς ξῆν ταῦτι εἶναι διαλαμβάνων. Πρῶτον τὸ μὲν τὸν θεὸν ξῆσον ἀφθαρτον καὶ μακάριον νομίζον, ὃς η̄ π. 20 καὶ τοῦ τοῦ θεοῦ νόησις ὑπεγράψῃ, μηδὲν μήτε τῆς ἀφθαρσίας ἀλλότριον μήτε τῆς μακαριότητος ἀνοίκειον αὐτῷ πρόσωπον πᾶν δὲ τὸ φυλάττειν αὐτοῦ δυνάμενον τὴν μετὰ ἀφθαρσίας μακαριότητα περὶ αὐτὸν δόξας. Θεοὶ μὲν γάρ τοιν· ἐναργῆς τῷ γάρ αὐτῶν ἔστιν η̄ γνῶσις· οἵσους δ' αὐτοὺς οἱ πολλοὶ

1 μετον. P¹C² απέ corr. πλ. οἷς B η̄ μήτε νέος . . . 10
μελλόντων Clemens Al. Strom. IV 8, 69 p. 279, 18 St. η̄ μελέτω
B¹FZP², Clem. cod. Laur. εὑδαιμονίαν . . . εὑδαιμονίαν om.
Ζτ εὑδαιμονίαν B ὄγκατίνειν Clem. | η̄ μήπω P¹ η̄ μήπω F ει
μήπω B μήπω P¹C², Clem. εὑδαιμονίαν Huc., ad. Us.
6 μήπω μήπω Clem. τινα necessario ante παρείναι η̄ μηκέτι
Clem. μη Φ | εἶναις η̄ τὴν δραν Clem. | καὶ εναντίον Clem.
η̄ γάριν cf. Cic. De fin. I 19, 62. Vat. 17. 55 etc., Pohlenz,
Hermes XI. (1905) 257, Bignone, Rie. di Fil. XLIII (1915), 532
13 παρίγγειλον Ζτ 14 ταῦτα διαλαμβάνων εἶναι ΥΖτ
15 inde a τοις θεοῖς incipit Φ 16 μηδέν Φ 17 περὶ αὐτῶν Θ
om. Φ: περὶ αὐτοῦ Col. | ἐναργῆς γάρ B¹P²(Q W)CaΦ δε. μήτε
γάρ ΦΖτ fr. dī F 20 τοιν αὐτῶν ΥΖτ | οἱ οἴας Gass.

τομίζουσιν, οὐκ εἰσὶν· οὐ γάρ φιλάττουσιν αὐτοὺς οἵους τομίζουσιν. ἀσεβῆς δὲ οὐχ ὁ τοὺς τῶν πολλῶν Θεοὺς ἀναιρῶν, ἀλλ' ὁ τὰς τῶν πολλῶν δόξας θεοῖς προσάπτων. οὐ γάρ προ- 124 λήγεις εἰσὶν ἀλλ' ὑπολήφεις ψευδεῖς αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ Θεῶν ἀποφάσεις. ἐνθεν αἱ μέγισται βλάβαι· αἴτιαι τοῖς κακοῖς ἔχ Θεῶν ἐπάγονται καὶ ὀφέλειαι. τοῖς γάρ ιδίαις οἰκηπούμενοι διὰ παντὸς ἀφεταῖς τοὺς ὄμοιους ἀποδίχουνται, πᾶν τὸ μὴ τοιούτου ὡς ἀλλότριον τομίζοντες.

Συνέθεις δὲ ἐν τῷ νομίζειν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν Θάνατον ἵκει πᾶν ἀγνοῦν καὶ ποιῶν ἐν αἰσθήσει· στέρησις 10 δὲ ιστιν αἰσθήσεως ὁ Θάνατος. οὗτον γνῶσις ὁρθή, τοῦ μηθὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν Θάνατον ἀπολαυστὸν πουī τὸ τῆς ζωῆς ἀνητόν, οὐκ ἀπειρον προστιθεῖσα χρόνον, ἀλλὰ τὸν τῆς ζωῆς ἀθανασίας ἀφελομένη πόθον. οὐθὲν γάρ ιστιν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν 12 τῷ κατειληφότι γυησίως τὸ μηδὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. μωτι μάταιος ὁ λέγων δεδιέναι τὸν Θάνατον οὐχ ὅτι 16 λυπήσει παρὼν, ἀλλ' ὅτι λυπεῖ μέλλων. Ὁ γάρ παρὼν οὐκ ἀνοχεῖ, προσδοκώμενον κανθάρον λυπεῖ. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ Θάνατος οὐθὲν πρὸς ἡμᾶς, ἐπιδίηπερ διον μὴν ἡμεῖς ὄμειν, ὁ Θάνατος οὐ πάρεστιν, διαν δὲ ὁ Θάνατος παρῷ, 20

¹ τομίζουσιν ΖΦ (cf. Cic. De fin. I 14, 67: tenere alque servare id, quod ipsi statuerunt, non posseunt); τομήσιτε Ηε. | ὅτι ὁ τοὺς πολλοὺς Φ¹, τὸν τῷρος τῶν πολλῶν Φ² οὐχ ὁ τοὺς πολλοὺς Φ | τοὺς Θεοὺς Φ | προσάπτων: desinit Φ ἢ αἴτιαι] om. Co τε Ηε | τοὺς κακοὺς] τοὺς ἀνθράκων Leop. (τοὺς ἀνθράκους)

² ἀντιγράφεται Ρ¹ ταίγονται Β | ἀντίσιας (τοὺς ἀγνοῦσοις) (A mbr.) Gass. | αν αἱ μέγισται τελ μαγίστρων βλαβῶν αἰτίαι τοὺς ἀνθράκωντες Ια Β. Δικ. καὶ ἀντίσιαν? cf. Philod. De piet. p. 56, 24 G. Ηε. Epic. p. XXsq., Bignone Rie. di Fil. XLIII (1915) 540sq.

8 τομίζουσες] ἀποδοκιμοῦσσες Ko. ο μηδὲν Ηε. 11 τοῦ om. Ζf 12 ἀπειρον Aldobr., Menagius: ἀπορον Σ., cf. Rat. sent. XIX. XX | τῆς om. Ζf 15 μηδὲν Ηε. 16 cf. Epicharmus fr. 247 Kaibel; "Publ. Syr." M 75 Friedr., laudatus a Lact. Div. inst. III 17, 32 "mora misera non est, aliis ad mortem est miser" 17 παρὸν] παρὸν ΗΕ¹ Ζf 18 τὸ δὲ προσδοκώμενον ΖΖf | τὸ φρικωδέστατον: incipit denuo Φ 19 οὔδει Co F Ζf, Φ | διαν τελ.: Lact. Div. inst. III 17, 30

τόδον' ἡμεῖς οὐκέ εἰμεν. οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντάς ἔστιν οὔτε
πρὸς τοὺς τεταλευτηρότας, ἐπειδήπερ περὶ οὓς μὲν οὐκέ ἔστιν,
οἵ δέ σύκιτι εἰσίν. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τὸν Θάνατον δὲ μὲν ὡς
μέγιστον τῶν κακῶν φεύγουσιν, δὲ δὲ ὡς ἀνάπονον τῶν ἐν
126 τῷ ξῆν *(κακῶν αἴροντας)*. οἱ δὲ αἴροντες οὔτε παρατεῖται τὸ
τὸ ξῆν οὔτε φοβεῖται τὸ μὴ ξῆν· οὔτε γὰρ αὐτῷ προσίστατοι
τὸ ξῆν οὔτε δοξάζει κακὸν εἶναι τὸ μὴ ξῆν. Δοκερ δὲ τὸ
στίσιν οὐ τὸ πλεῖστον πάντως ἄλλα τὸ θύμιστον αἰρεῖται. οὗτοι
καὶ χρόνον οὐ τὸν μέρκιστον ἄλλα τὸν ἡδιστον καρπίζεται.
127 Οἱ δὲ παραγγέλλων τὸν μὲν νέον καλῶς ξῆν, τὸν δὲ γέροντα
καλῶς καταστρέψιν, εὐέθυνος ἔστιν οὐ μόνον διὰ τὸ τῆς ζωῆς
ἀσκοπούν, ἄλλα καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι μελέτην τοῦ καλῶς
ξῆν καὶ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν. πολὺ δὲ γείρων καὶ διάγων
καλῶν μὲν μὴ φῦνται,

φύντα δὲ διπος δικιστα πέλας **Aīdaο περῆσαι.*

127 Εἰ μὲν γὰρ πεποιθώς τοῦτο φησιν, πῶς οὐκέ ἀπίργεται ἐκ
τοῦ ξῆν; ἐν ἑτοίμῳ γὰρ αὐτῷ τοῦτον ἔστιν, εἰκετοῦ δὲ βεβουλευ-
μάνον αὐτῷ βιβαλεῖς· εἰ δὲ μεκάμενος, μάταιος ἐν τοῖς οὐκ
ἐπιδεχομένοις. Μνημονεύετον δὲ ὡς τὸ μέλλον *(οὗτοι πάντως
τὸ ημέτερον)* οὗτοι πόντως οὐκέ ημέτερον, ἵνα μήτε πάντως προσμί-
νεμεν ὡς ἰσόμενον μήτε διτελπίζωμεν ὡς πάντως οὐκέ ἰσόμενον.
Ιναλογιστῶν δὲ ὡς τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν εἰσι φυσικαί,
αἱ δὲ κτυπαί, καὶ τῶν φυσικῶν αἱ μὲν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσι-

* επιδείπερ . . . οἱ τίσις οικ. Φ τὸ μὲν οικ. Φ τὸ κακόν . . . τὸ
ξῆν καρρί *Ue.* πιροῦνται προτοῦ *sacr.* Co. παν. πολ., *(κακῶν
καρρών)* Ambr., Cas. *(ξητοῦσιν ὁ αἴροντος οὖν)* Mei. τὸ δοξάζει
Richards: δοξάζεται ΩΦ | τι] τοῦ Ζ¹ οικ. ΥΖ corr., f | τὸ στίσιον]
τείσιον Φ, *Ue.* τῶν πειστῶν Β¹ in mg. fort. recte τοῦ πλείον]
πειστῶν Φ τὸ πειστῶν Leop. | τὸ ηδόνος *Ue.* 10 Quis? τοῦ διά-
τοῦ τὴν ΥΖ τοῦ γελεον Β¹Ζf 14 sq. Certamen Hom. et Her-
os, 78 sq. Allen, Theognis 425. 427 τὸ πειστῶν Υ πειστῶν Φ
16 τοῦ διετοῦ *Ue.* 19 δὲ μὲν δὲ Φ | οὗτοι πάντως ημέτεροι Φ: οικ.
ΒΡ¹ Χ¹ Στοῦ οὗτοις ημέτεροι in mg. suppl. Υ¹(Q W), idem αὐτοὶ μη-
μονευτοίοις inter. Υ¹Co τοῦ πάντως μέτοι προσμ. Φ πάντως προσμ.
(μέτοι) Mei. τοῦ διετοῦ Φ | εἰσι . . . τοῦ μὲν οικ. Ζf τοῦ μὲν
εἰσιν ἀναγκαῖαι Φ

καὶ μόνον τῶν δὲ ἀναγκαίων εἰ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν εἰσὶν ἀναγκαῖαι, εἰ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀναγκαῖαι, εἰ δὲ πρὸς αὐτὸν τὸ ζῆν. τούτων γὰρ ἀπλευτῆς θεωρία πάσαν αἴρεσιν 128 καὶ φυγὴν ἐπανάγειν οἶδεν ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν καὶ τὴν (τῆς ψυχῆς) ἀταραξίαν, ἐπεὶ τοῦτο τοῦ μακαρίως ζῆν εἰσὶ τέλος. τούτου γάρ γάριν πάντα πράττομεν, ὅπως μήτε ἀλγόμεν μήτε ταρρώμεν. διτον δὲ ἀπαξ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένηται, λίσται πᾶς ὁ τῆς ψυχῆς χειμῶν, οὐκ ἔχοντος τοῦ ζόου βαδίζειν ὃς πρὸς ἐνδίον τι καὶ ζητεῖν ἔτερον φέτος τὸ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀγαθὸν συμπληρώσεται. τότε γὰρ ἡδονῆς 10 χρεῖαν ἔχομεν, διτον ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι τὴν ἡδονὴν ἀλγόμεν· (ὅταν δὲ μὴ ἀλγόμεν,) οὐκέτι τῆς ἡδονῆς δεήμεθα.

Καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡδονὴν ἀφέτην καὶ τέλος λέγομεν εἶναι περὶ τοῦ μακαρίως ζῆν. τούτην γάρ ἀγαθὸν πρῶτον καὶ συγγενιακὸν 129 γέννωμεν, καὶ ἀπὸ ταύτης καταρχόμενα πάσαις αἱρέσεως καὶ της φυγῆς, καὶ ἐπὶ ταύτην καταντῶμεν ὃς κανόνι τῷ πάθει πᾶν ἀγαθὸν πρίνοντες. Καὶ ἐπεὶ πρῶτον ἀγαθὸν τοῦτο καὶ σύμφυτον, διὰ τοῦτο καὶ οὐ πᾶσαν ἡδονὴν αἱρούμεθα, ἀλλ᾽ ἕστιν ὅτι πολλὰς ἡδονὰς ὑπερβαίνομεν, διτον πλεῖστην ἡμῖν τὸ δυσχερές ἐκ τούτων ἐπηγέρται· καὶ πολλὰς ἀλγηθάνας ἡδονῶν κρείττους τοιομήσομεν, ἐπειδὸν μεῖζην ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῆς πολὺν πρόνον ὑπομείνει τὰς ἀλγηθότας. πᾶσα οὖν ἡδονὴ διὰ τὸ φύσιν ἔχειν οἰκεῖαν ἀγαθὸν, οὐ πᾶσα μέντοι αἱρετή· καθάπερ

* ἐκαραγγαγεῖτε Β¹ΖΕΖ¹ οἱ τὴν τῆς ψυχῆς ἀταραξίαν Β¹ τὴν ἀταραξίαν Β¹ et sic Arndt, Em. Ep. 31, sed cf. p. 49, 1sq. τὴν τοῦ σώματος ἀταραξίαν ΒΡΖΕΖ¹, Φ., μετὰ [ἀταραξίας]ισν την Τ¹ οἱ ἀπαντει ΖΕΖ¹ 10 καὶ τὸ τοῦ σώματος ΡΦ | συμπληρώσεται Φ., Β¹? συμπληρώσε[η]ται Β¹ συμπληρώσεται ΖΕΖ¹ οὐ Ρ¹ 11 διατετ σ' την Φ 12 διτον δὲ μὴ ἀλγόμενον Γαλλ. cf. fr. 422 (Io. Stob. III 17, 3d p. 501 H.), απροτίμο θ. δ. μητέτε σ? διτον δ' ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι τὴν ἡδονὴν ἀλγόμενον την mg. ΖΕΖ¹ 14 συγγενιακὸν cf. Ναυπίρημες Β 2 p. 167, 25 Diels² 18 καὶ σὸ ΒΡΖΕΖ¹ καὶ ΖΕΖ¹ οὐ οὐ. Φ. τι ἡμῖν οὐ. ΖΕΖ¹ | τὴν ἡδονὴν Φ | <οὐ> πολὺν Madvig ad Cic. De fin. I 10, 32 vix recte τι δια τὸ τὴν φύσιν ὕγειν οἰκεῖως Cab. quia naturae est accommodata Aldoobr. τα μέντοι <γ> Us. propter hiatus, cf. Diels SPAW 1916, 892, 5

καὶ ἀλγηθῶν πᾶσι κακόν, οὐ πᾶσι δὲ ἀεὶ φυκτὴ περικνία.
 130 τῇ μέντοι συμμετοχῆσες καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρουν
 βιάφεις ταῦτα πάντα κρίνειν καθήκει. χρώμεθα γάρ τῷ μὲν
 ἀγαθῷ πατέ τινας γούρυντος ὡς κακόν, τῷ δὲ κακῷ τοῦμπαλιν
 τὸς ἀγαθῷ.

Καὶ τὴν αὐτάρκειαν δὲ ἀγαθὸν μήγα νομίζομεν, οὐτὶ διπ
 πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, ἀλλ' ὅπως ἵνα μὴ ἔχωμεν τὰ
 πολλά, τοῖς ὀλίγοις ἀρκώμεθα, πιπεισμένοι γνησίως ὅτι ἕδεστα
 πολυτελεῖταις ἀπολαθόνταιν οἱ ἡκιστο ταύτης διόμενοι, καὶ ὅτι
 10 τὸ μὲν φυσικὸν πᾶν εὐπόριστον ἔστι, τὸ δὲ κενὸν δυσπόριστον,
 ὅτι τε λίτοι χυλοὶ ἰσημερινοὶ διαίτη τὴν ἥδονὴν ἐπιφέ-
 131 ρουσίν, διαν ἀπαν τὸ ἀλγοῦν κατ' ἔνδαιν εἰςαιρεθῆ, καὶ μᾶλιστα
 π. 64 καὶ ὅδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀποδίδωσιν ἥδονήν, ἐπειδὸν ἴνδικαν
 τις αὐτὰ προστιθύκηται. τὸ συνεθίζειν οὖν ἐν ταῖς ἀπλαῖς καὶ
 15 οὐ πολυτελέσι διαίταις καὶ φυείας ἵστι συμπληρωτικὸν καὶ
 πρὸς τὰς ἀναγκαῖας τοῦ βίου χρήσιμες ἀσκην ποιεῖ τὸν ἀνθρω-
 πον καὶ τοῖς πολυτελέσιν ἐκ διαλειμμάτων προσεργομένοις
 κρείττον ἡμᾶς διατίθησι καὶ πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους παρε-
 σκευάζει. Όταν οὖν λέγουμεν ἥδονὴν τίλος ὑπάρχειν, οὐ τὰς
 20 τῶν ἀσθεῶν ἥδονάς καὶ τὰς ἐν ἀπολαθόσι κειμένας λέγομεν,
 ἀλλα τινες ἀγνοοῦντες καὶ οὐχ ὁμολογοῦντες ἡ κακῶς ἐστιγό-

1 κακόν] κακόν ΖΖτ | ἀεὶ φυκτὴ πειρ. ΒΡ¹ΣεΖ²τ ἀεὶ φυκτεικὴ
 πειρ. Ζ¹(ΤΔ), γρ. in mg. Ρ³ φυκτὴ ἀεὶ πειρ. Φ φυκτὴ ἀεὶ³
 (ομίσσο πειρ.) Ρ τὸ 'απ ἐπιβλέψητο' Ισ.; cf. Πλεοναστ. B 237 D.
 τὸ ίδιον συμπέροις οὐ βλέπει. 4 τοῦμπαλιν Ρ³ ΣεΦ τὸ Ιμπαλιν
 ΖΖτ δεῖται τῶν Β τὸν πάλιν Ρ¹ τάρπαλιν Ισ. 6 δι οὐσ αγαθὸν Φ
 Σ ερωμέθη Cob. χρώμεθα ΩΦ | δεῖ ἕδεστα κτλ.: Seneca
 Ep. 14, 17, Demarchus (scil. Hermarchus) apud Ambros. Epist.
 63, 20 Η δεῖ τα scripsi: οὐ τε ΩΦ οὐ γάρ Ισ. γάρ ποτε χυλοὶ⁴
 addidit Diels SPAW 1916, 892, 6 propter hincut. | λίτοι χυλοὶ
 κτλ.: Demarchus ibidem | πολυτελεῖ Ρ³ ΣεΖ²τΦ πολυτελεῖται Β
 πολυτελεῖται Β²Ρ¹Ζ¹ γρ. in mg. Ρ³ πολυτελεῖ Ρ | πολυτελεῖται ΖΖτ
 17 ἀπολαθόσι Ισ. 18 ἀποδίδεσσιν Φ | ἕδεστα τις Υ ἐνθέονται
 τις Φ 19 φυσίας ΡΦ 18 χρήσιμης cf. Hor. Serm. II 2, 81
 17 προστεχομένοις ΒΡΣεΥ(ΤΔ), cf. Hor. ibidem 83: προστεχο-
 μένοις Ζ(Τ)ΕΦ. Hor. 83. 19 τὴν ἥδονήν Φ 20 τὰς ἐν ἀπολαθόσι
 Φ ut Romi: τὰς τῶν ἐν ἀπολ. Ω

μενοι νομίζουσιν, ἀλλὰ τὸ μῆτε ἀλγεῖν κατὰ σῶμα μῆτε ταράτ-
τασθαι κατὰ ψυχὴν· οὐ γάρ πότοι καὶ κῶδις συνείρουντες 132
οὐδὲ ἀπολαύσεις παιδῶν καὶ γυναικῶν οὐδὲ ἴχθύων καὶ τῶν
ἄλλων, ὅπα φέρει πολυτελής τράπεζα, τὸν ἡδὺν γεννᾷ βίον,
ἀλλὰ νήφων λογισμὸς καὶ τὰς αἰτίας ἐξερευνῶν πάσης αἴρε-
στως καὶ φυγῆς καὶ τὰς δύξας ἐξελαύνων, ἐξ ὧν πλειστος τὰς
ψυχὰς καταλαμβάνει θόρυβος.

Τούτων δὲ πάντων ἀρχὴ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν φρόνησις-
διὸ καὶ φιλοσοφίας τιμωτερὸν ὑπάρχει φρόνησις, εἰς ᾧς αἱ
λοιποὶ πᾶσαι πεφύκοσιν ἀφεταῖ, διδάσκουσα ὡς οὐκ ἔστιν το
ἡδέως ζῆν ἀνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως <οὐδὲ
φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως> ἀνευ τοῦ ἡδέως. συμπεφύ-
κασι· γάρ αἱ ἀφεταῖ τῷ ζῆν ἡδίως, καὶ τὸ ζῆν ἡδέως τούτων
ἐστὶν ἀγάθηστον.

¹³³ Ἐπεὶ τίνα νομίζεις εἶναι κρείττονα τοῦ καὶ περὶ θεῶν δοῖα ^{p. 45}
δοξάζοντος καὶ περὶ θεατῶν διὰ παντὸς ἀφόβως ὄχοντος καὶ
τὸ τῆς φύσεως ἐπιλελογισμένου τέλος, καὶ τὸ μὲν τῶν ἀγαθῶν η
πέρας ὡς ἔστιν εὐσυμπλήρωτόν τε καὶ εὐπόριστον διαλαμβά-
νουντος, τὸ δὲ τῶν κοκῶν ὡς ἡ χρόνους ἡ πόνους ἔχει βοσχεῖς;
τὴν δὲ ὑπό τινων διεπόντιν εἰσαγαμένην πάντων † ἀγγέλλον-^{το}

1 [άλ]ηστε Φ¹ Λέγετε (ΤΔ)Ζ¹ οὐ γάρ πότοι ητλ.: *Demarchus*
Ambrosii Ep. 63, 20 et alius auctor ibidem (Ep. fr. 476*) |
συνιστάντες οι. Φ *Demarchus*, immoderatae epulæ alter auctor
Ambrosii 2 ἀπολαύσεις οὐ nec filiorum soboles nec seminarum
copulae Dem.: ἀπολαύσεις Φ, Us. 4 ἡδὺν καὶ γεννατον βίον
ποιοῦσιν Φ 6 ήτε ΒΦ: οι. ΡCοΥ Δφ¹ οὐ Ζτ 8 διδ...
φρόνησις οι. Φ | φιλοσοφία ΒΦ¹(Q W)Οο | ὑπάρχει οι. Φ
10 διδάσκουσα H. *Dulac Rev. de phil. I 204*; cf. *Cic. De fin. I 13, 43, De off. III 33, 118*: διδάσκουσαι οι. Φ διδάσκουσσης
Rossi II *hiatus explicavit Steph.*, cf. *Rat. Sent. V* 15 τῷ] τὸ
Β¹ τοῦ ΟοΦ 16 νομίζει τις Φ | καὶ οι. Φ 17 ἐπιλελογισμένουν

ΥΡ¹Ζτ ἐπιλελεμένου Οο 19 βοσχεῖς: τῆτε] βοσχίστητε Ζ (m¹)
βοσχίστητε Ζτ 20 τὴν . . . p. 50, 5 ἐπει propterit Φ 30 πάντων
οι. Φ¹Ζτ | ἀγγέλλοντος ΒΦΖτ ἀγγέλο(ex o)ν τος Ρ ἀγγέλων;
Ρ¹ οὐ mg, Οο, corruptum; latere appareat ἀνάγκη (Gass.);
quae usque ad p. 50 ετ. 4 πέρυντ sequuntur mihi scholion
esse videntur, cf. *Aelius* p. 326, 3 D. (Ep. fr. 375); πάντων

τος . . . («λέγει δὲ ἄλλος γίνεσθαι δὲ μὴ πατέντας»), ἢ δὲ
απὸ τύχης, ἢ δε παρήμετο, διὸ τὸ τίκρον μὲν ἀνάγκην ἀνυπεόθυνον
ἴστιν, τίκρον δὲ τύχην θεωτούς δοῖν, τὸ δὲ παρήμετον ἀδίεποτον,
ἢ καὶ τὸ μεμπτόν καὶ τὸ ἀνυπτίον παρακαλούντειν πίρυκιν) —

134 οὐτει κρείττον τὸν τῷ περὶ Θεῶν μέθω κατακαλούντειν ἢ τὸ
εἰ τῶν φυσικῶν εἰμαρμένη δουλεύειν· ὁ μὲν γάρ ἐλπίδα προστίθ-
στος ὑπογράφει· Θεῶν διὸ πιπῆς ἢ δὲ ἀπαραιτητον Γρει τὴν
ἀνάγκην — τὴν δὲ τύχην οὗτε Θεὸν ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουντιν
ὑπολαμβάνων — οὐδὲν γάρ ἀτάκτως θεῷ πράττεται — οὗτε
το ὀβεῖθαιν αἰτίαν — (οὐκ) οἶται μὲν γάρ ἀγαθὸν ἢ κακὸν
ἐκ ταύτης πρὸς τὸ μακαρίως ξῆν ἀνθρώποις δίδοσθαι, ἀρχὰς
μέντοι μεγάλων ἀγαθῶν ἢ κακῶν ὑπὸ ταύτης χαρηγεῖσθαι —
135 ^{p. 44} μέντοι μεγάλων ἀγαθῶν ἢ κακῶν ὑπὸ ταύτης χαρηγεῖσθαι —
κρείττον εἶναι νομίζων εὐλογίστως ἀτυχεῖν ἢ ἀλογίστως εὐ-
τυχεῖν — βλέπειν γάρ ἐν ταῖς πράξεις τὸ καλῶς κριθὲν (μη)
το ὀρθωθῆναι ἢ τὸ μὴ καλῶς κριθὲν) δρθωθῆναι διὰ ταύτην.

Ταῦτα οὖν καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ μελέτα πρὸς σεαυτὸν ἡμέρας
καὶ νυκτὸς πρός (τι) τὸν ὄμοιον σεαυτῷ, καὶ οὐδέποτε οὔθ' ὅπαρ
οὔτ' ὅναρ διαταραχθήσῃ. Ξέση δὲ ὡς Θεὸς ἐν ἀνθρώποις. οἰδὲν
γάρ τοικε Θυητῷ ζῷῳ ξῶν ἀνθρώποις ἐν ἀθανάτοις ἀγαθοῖς.

disputat. *(εἰρηνητή τοι μᾶλλον ἢ μὴ πατέντας γί-
νεσθαι λέγοντος)* suppl. Ut., suprīm βραχεῖσ. τίν scribens

1 δὲ] πέτι τοῦ πατέθυντος ΦP²Zt. ἢ ὁράτη corruptum esse
cum. Leop. ι παντὸν Β' μελπτὸν Ρ'(7)Q | πόρηκεν om. Ρ

2 οὐτει καὶ κρείττον τῷ Φ | ἀκολούθητο ΦP²Zt δουλεύειν Φ

6 τῶν φυσικῶν: Democriti cf. Diag. Oen. fr. 33 οὐ ὑπολαμ-
βάνει (Ambr.) Menagius ὑπολαμβάνειντος Οὐ.; nihil vero mihi
mittandum propter hiatum ex. 1 | οὐδὲν ΕΦ 10 βίβατον H. Lexy,
Jahrb. f. Phil. CXLV (1892), 765 εὐ βίβατον Goedelkemeyer,
Epikuris Verh. zu Dem. p. 40, 5 | οὐκ ίντι Οὐ., (μη) δίδοσθαι
strapserat (Aldobr.) Gass. | οἶται] νομίζεται Φ 13 νομίζειν Φ

νομίζει: (Ambr.) νομίζοντος Οὐ. 14 βίβατον Οὐ. | ἐν τ. πρ. τὸ
ν. κριθὲν ΒΡCoΦ τὸ κριθὲν τὸ ταῖς πράξεις καλῶς ΦZt | sup-
pliens Madecigum Ado. I 716 secundus (ἢ τὸ) δρθωθῆναι Cosati-
tini Studi ital. XVII (1909), 294 eqq. (μη) δρθωθῆναι Mei.

τὰ ταῖττα] τεργητος Madecig | desinit Φ 16 πρὸς θαυτὸν ἡμέρας
καὶ νυκτὸς πρὸς τὸν ΒΡCo ἡμέρας ταὶ ταῖττας πρὸς τὸν Υ

διακαντὸς ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς θαυτὸν καὶ πρὸς τὸν Σι-
αννυτὸς corr. Gass. 17 τε add. Οὐ. 18 ξέση Ρ' (corr. Ρ')

ξέσης] Η' ξέσης Φ 19 ξῶν Ζ' ξο[τ]ος Η' ξῶν ΡCoΖ' ξῶν ἢ Φ